
ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

УДК 338.2

А. С. ФІЛІПЕНКО,
*професор, доктор економічних наук,
професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

НАРОДНА, СОЛІДАРНА ЕКОНОМІКА: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ЕСКІЗ

Розглянуто питання альтернативних економічних систем, актуальність яких особливо гостро постала на початку XXI ст., що зумовлено, з одного боку, вичерпанням ресурсів і джерел традиційного індустріального розвитку розвинутих країн світу, а з іншого – невдачами соціально-економічних трансформацій постсоціалістичних країн. З'ясовано, що головними складовими альтернативної моделі народної, солідарної економіки є народний світогляд, народний суверенітет і солідарність.

Ключові слова: економічна модель, народність, солідарність, криза, трансформація, модернізація.

A. S. FILIPENKO,
*Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Professor at the Department of World Economy and International Economic Relations,
Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

NATIONAL AND SOLIDARITY ECONOMY: CONCEPTUAL SKETCH

The article considers alternative economic systems, the relevance of which is particularly acute at the beginning of the XXI-st century. This is caused by the depletion of resources and sources of a traditional industrial development of the developed countries, on the one hand, and by the failures of socio-economic transformations of the post-socialist countries, on the other one. It is shown that the main components of an alternative model of national and solidarity economy are the national world outlook, national sovereignty, and solidarity.

Keywords: economic model, nationality, solidarity, crisis, transformation, modernization.

Ідея створення в Україні народної економіки виникла ще на зорі незалежності, коли завдяки теоретичному баченню трансформаційних процесів стартові можливості уявлялися рівними в контексті відносин власності, управління, доступу до різноманітних ресурсів тощо. “Враховуючи історичні традиції, ментальність нашого народу, очевидно, найоптимальнішою моделлю для України є створення народної економіки, яка передбачала б можливість самореалізації кожним громадянином свого права власності і на робочу силу, і на засоби виробництва” [1, с. 19].

© Філіпенко Антон Сергійович (Filipenko Anton Sergiyovych), 2016; e-mail: anton_filipenko@ukr.net.

Однак механічне запровадження в Україні ліберальної ринкової економіки на основі принципів Вашингтонського та поствашигтонського консенсусу без урахування всього комплексу українських реалій призвело до створення в країні політико-економічної системи, чужої історичним традиціям народу. Єдиною альтернативою попередній моделі, яка здатна унеможливити повторення ситуацій 2004–2005 рр., 2008–2009 рр. та 2013–2014 рр., є формування принципово нової моделі економіки – народної, солідарної економіки. Термін "народна економіка" вперше застосував венеціанський чернець Гіамарія Ортез у 1774 р. [2, S. 228]. У вітчизняному мовному просторі частіше вживають термін "національна економіка". У цьому зв'язку пошлемося на думку італійського інтелектуала А. Грамші, який зазначав, що "в багатьох мовах "національне" та "народне" є синонімами або майже синонімами" [3, с. 165].

Метою статті є теоретичне, концептуальне обґрунтування передумов, механізмів та інструментів трансформації чинної економічної системи України відповідно до викликів та параметрів епохи постмодерну, з одного боку, та національних, історичних, ментальних та інших особливостей вітчизняного соціуму – з іншого.

Вчення про соціальну солідарність та два її різновиди – "механічну солідарність" та "органічну солідарність" – як важливі риси епохи модерну сформулював французький соціолог Е. Дюркгейм [4, с. 114, 118, 140, 182]. Принцип солідарності було проголошено після Другої світової війни, і стосувався він міжнародної торгівлі та інших форм світогосподарських зв'язків. У листопаді 2006 р. в Берліні було проведено конгрес "Солідарна економіка в глобалізованому капіталізмі", в якому взяло участь 1400 осіб [5, S. 118].

Основними детермінантами, які зумовлюють можливість та необхідність розвитку народної, солідарної економіки, виступають: соціально-історичні (соціально-економічний устрій Київської Русі та Запорозької Січі, відсутність великого соціального розшарування між представниками української нації протягом останніх 1000 років), ментальні (народний світогляд: вільнодумство, індивідуалізм, честь, гідність, справедливість), високий рівень освіченості населення, відсутність взаємовідносин "роботодавець – найманий працівник" за радянських часів, широка інформатизація сучасного економічного життя (соціальні мережі) тощо.

Основними імперативами трансформації нинішньої економічної системи на основі моделі народної, солідарної економіки, виступають гострі протиріччя, негативні соціально-економічні наслідки глибокого розшарування в суспільстві, люмпенізації великої частини населення, сповзання країни на маргінальні позиції у світовому економічному просторі, людські й територіальні втрати, породжені існуючою моделлю економіки і суспільства. Під час незалежності в Україні де-факто створено мальтузіанську модель економіки, за якої перманентно відбувається зниження ВВП на душу населення *. Фактично Україна перебуває в мальтузіанській пастці, єдиним виходом з якої є трансформація чинної економічної системи.

Проблеми пошуку альтернативних економічних моделей взагалі та соціальної, солідарної економіки зокрема останнім часом широко обговорюються в еко-

* Г. Кларк називає мальтузіанською моделлю ситуацію, за якої в країні не зростає або навіть знижується показник ВВП на душу населення [12, р. 31]. В Україні, починаючи з 1990 р., ВВП на душу населення знизився з 6023 дол. до 2081,04 дол. у 2014 р., але це відбулося не за рахунок випереджального зростання населення порівняно з ВВП, за Мальтусом, а внаслідок існування анемічної, в'ялоплинної, асиметричної економічної системи [13, р. 111].

номічній літературі, на міжнародних конференціях, соціальних форумах [5–11]. Соціальна модель є усталеною, випробуваною на практиці, теоретично і методологічно обґрунтованою в межах онтологічних та епістемологічних координат епохи пізнього модерну. Теоретичне обґрунтування даної моделі здійснене німецькою науковою школою ордолібералізму, а її практичне втілення – канцлером Л. Ерхардом. На сьогодні існують континентальна, північна (скандинавська), англо-саксонська та середземноморська соціальні моделі, які різняться між собою за характером та рівнем надання соціальних послуг. Проте останнім часом соціальна модель піддається критиці у зв'язку з жорстким режимом економіки в країнах ЄС після світової фінансової кризи 2008–2009 рр. та скороченням соціальних послуг у форматі держави добробуту (welfare state). Як певна альтернатива пропонується модель соціальної, солідарної економіки (SSE), яка є більшою мірою людино- та екологоорієнтованою, містить визнані цінності, спрямована на співпрацю, солідарність, демократичне врядування, автономію держави, бізнесу та ринкових інституцій. Йдеться про своєрідну синергію соціальної та солідарної економік, які доповнюють одна одну і формують модель, яка може стати альтернативою капіталізму, з одного боку, чи “троянським коном” лібералізму ХХІ ст. – з іншого. Таку модель називають пластичною, економікою участі, змішаною тощо. Вона може набувати горизонтального, вертикального та комбінованого (трансверсального) рівнів. Горизонтальний рівень відображає діяльність мікропідприємств, кооперативів та інших подібних форм, які дають можливість їхнім членам вирішити проблеми подолання бідності, безробіття, забезпечують доступ до матеріальних і фінансових ресурсів, участь у тренінгах тощо. Вертикальний рівень означає можливість та необхідність ефективного функціонування бізнес-структур SSE на основі відомої формули “затрати – випуск” шляхом долучення до вартісних ланцюгів вищої якості (обробна промисловість, експорт, розподіл, торгівля, нові товари і технології). На даному рівні, як бачимо, до підприємств соціально-солідарного сектору економіки висуваються досить жорсткі вимоги в контексті продуктивності, технологічності, конкурентоспроможності. Комбінований, або трансверсальний, рівень вимагає використання диверсифікованої стратегії, спрямованої не тільки на взаємодію з партнерами з виробництва, а й на встановлення зв'язків із споживачами, з місцевим населенням. Світова практика свідчить про наявність успішних проєктів осередків SSE з великим бізнесом, який теж розвивається в загальному руслі соціалізації суспільних процесів в умовах постмодерну.

Власне, солідарна економіка не має єдиного теоретичного та методологічного підґрунтя. Як зазначалося, вона розглядається, з одного боку, як складова соціальної або народної економіки та асоціюється з працями і практичною діяльністю соціалістів-утопістів Сен-Симона, Фур'є, Оуена, Прудона та інших. З другого боку, наголошується на трансформаційній функції солідарної економіки, яка реалізується в результаті створення альтернативних капіталізму форм виробництва, споживання, фінансів тощо [10, р. 117–118]. Отже, принципова відмінність між соціальною та солідарною моделями економіки полягає в тому, що перша передбачає включення у соціально-економічні процеси широких верств населення, друга – має на увазі трансформацію діючої капіталістичної системи шляхом поступового, але неухильного впровадження альтернативних економічних форм, які рухаються знизу вгору (bottom-up approach).

Солідарна економіка базується на трьох основних засадах, які історично супроводжували обмін та розвиток ринкових відносин, — ринкових принципах, за яких попит і пропозиція на товари і послуги узгоджуються на основі цін; перерозподілі, який передбачає делегування центральній владі повноважень щодо використання та розміщення ресурсів; взаємності (реципрокності), що кореспондує з відносинами між групами чи індивідуумами, які відповідають взаємністю, оскільки висловлюють бажання демонструвати соціальний зв'язок між учасниками економічного процесу. Слід зазначити, що дані принципи постулюються в сучасних економічних виданнях із солідарної економіки, але сформульовані вони у працях А. Сміта, К. Поланьї, К. Леві-Стросса.

Особливість вітчизняної альтернативи чинній економічній системі полягає в необхідності здійснення трансформації в напрямі народної, солідарної економіки на двох головних щаблях — макро- та мікрорівнях. Народна економіка охоплює цілісне національне господарство як систему, солідарна — окремі первинні сектори, ланки, осередки (народні підприємства, кооперативи, фермерські господарства, асоціації, неприбуткові організації, волонтерські об'єднання тощо).

Народна, солідарна економіка спирається на три основоположних принципи: народний світогляд, народний суверенітет та солідарність. Народність є своєрідністю кожного народу, яка зумовлена його історичним розвитком, географічними, економічними, політичними та іншими умовами життя. Народність — це національна самобутність народу, і проявляється вона в його характері. Близьким до народності поняттям є й народознавство як наука про життя, звичаї, обряди й духовну творчість народу. І. Франко писав: "Бо ж пізнати народ, то значить пізнати людей, що мешкають на певній території, а також пізнати їхнє нинішнє і минуле становище, їхні фізичні і розумові особливості, їхні інститути й економічне становище, їхні торговельні відносини й інтелектуальні зв'язки з іншими народами" [14, с. 254]. М. Ковалевський стверджує, що народне господарство не являє собою в дійсності чогось ізольованого, самобутнього; воно — економічний бік народного життя [15, с. 123]. Д. Чижевський, розглядаючи український народний характер і світогляд, підкреслює: "Народний світогляд є національно зумовлене становище даного народу до світу та життя. Він виявляється і в тім, що цей народ в світі любить, чого в житті він уникає, що в людині найвище оцінює, до чого ставиться негативно і т. д." [16, с. 14].

Інша складова народності — народний суверенітет — означає, що народу належить уся суверенна повнота влади на території країни, право самому вирішувати свою долю безпосередньо або через представницькі органи, брати участь у реалізації політики своєї держави, контролювати діяльність органів державної влади. У даному визначенні акцент робиться на взаємовідносинах громадянина і держави. Натомість економічний аспект народного суверенітету передбачає наявність економічних прав у контексті вільного доступу до різноманітних ресурсів на ринкових засадах, володіння власністю, участю в розподілі створюваного продукту тощо.

Солідарність як третя фундаментальна риса народної економіки асоціюється, насамперед, з визначеннями Е. Дюркгейма про органічну солідарність, яка ґрунтується на суспільному поділі праці. Сучасний варіант солідарності доповнено такими ознаками, як справедливість, гідність, добровільна співпраця, рівноправ'я, взаємодопомога, особиста безпека тощо. Подолання періодичних транс-

формаційних криз економічного та політичного характеру можливе тільки шляхом здійснення широкомасштабної, глибокої модернізації економіки і суспільства в Україні на основі суспільної солідарності. Виступаючи 20 листопада 2014 р. на Другій міжнародній конференції з питань харчування, Папа Римський Франциск зазначив, що одним з викликів сучасному людству є брак солідарності в суспільствах, які позначені зростаючим індивідуалізмом та поділами. Солідарність наділяє людей здатністю йти назустріч ближньому та спонукає дбати про спільне добро. Принципи солідарності мають глибоке історичне коріння. Вони в різних формах проголошувалися вітчизняними та зарубіжними мислителями і поетами. Згадаймо вічно живе Шевченкове: “Полюбіте щирим серцем Велику руїну, Розкуйтеся, братайтеся!..”, “Обніміться ж, брати мої, Молю вас, благаю” [17, с. 288, 294]. Філософські, наукові основи солідарності закладено у доробку Г. Сковороди, в його філософії серця. Дана проблематика дістала своє відображення і у працях М. Ковалевського. Різні аспекти солідарності розглядали О. Конт, Г. Спенсер та інші. Солідарність, солідаризм – надзвичайно важливі компоненти успішної реалізації трансформаційних процесів у колишніх соціалістичних країнах.

Предметом даного аналізу є, безумовно, економічна солідарність, яка проявляється на мікро-, макро- та геоekonomічному рівнях. У літературі з питань солідарної економіки переважають дослідження на мікрорівні, коли створюються самоврядні підприємства сімейного типу, кооперативні, народні, комунальні підприємства, розвивається соціальний бізнес. Досвід такого солідарного підприємництва нагромаджено не тільки в бідних країнах (Бангладеш), але й у ряді розвинутих країн (США, Великобританії, Канаді та ін.). Нині у світі налічується близько 800 тис. кооперативів, асоціацій, інших форм солідарної економіки, в яких зайнято 813,5 млн. осіб. Активи даних підприємств становлять 18,8 трлн. дол., а щорічні доходи – 2,4 трлн. дол. [8, р. 3]. Як свідчить статистика, осередки солідарної економіки з різними національно-історичними та економічними особливостями створюють певне “сузір’я” від Бразилії до Австралії, від Скандинавських країн до Південної Африки.

В основі солідарності мікрорівня лежить процес виробництва суспільних благ. Вона проявляється у консолідованій спільній діяльності з метою реалізації спільних цілей та завдань на базі узгодженого прийняття норм і правил суспільного (громадського) об’єднання, спільних моральних смислів, норм та цінностей. Надзвичайно високо оцінював таку форму солідарності Е. Дюркгейм, підкреслюючи, що це “джерело життя *sui generis*. З нього (джерела) йде тепло, що зігріває й надихає серця, притягує їх одне до одного, розтоплює лід егоїзму” [4, с. 32]. Складніше реалізуються принципи солідарності на макро- та геоekonomічному рівнях. На макро-рівні, тобто на рівні держави, принципи солідарності полягають, насамперед, у створенні необхідних і достатніх передумов для реалізації сутнісних сил особистості, зокрема вільного доступу до ресурсів з метою розвитку підприємництва. Згідно із соціологічними опитуваннями, близько 50% українців мають бажання займатися малим і середнім бізнесом. Практика розвинутих країн свідчить, що саме дана категорія громадян становить основу економічної та політичної системи суспільства. Зміцненню солідарних відносин сприяють справедлива судова система, надійний захист прав власності, усунення корупції тощо. Важливою складовою солідарності є також соціальний захист економічно уразливих категорій населення: інвалідів, людей похилого віку, сиріт тощо.

На геоеконічному рівні три різновиди торгівлі на основі принципів солідарності дістали розвиток після Другої світової війни: благодійність релігійних організацій, надання допомоги біженцям та іншим жертвам війни, державне сприяння з боку розвинутих країн (декади розвитку ООН, Ломейські конвенції ЄС – АКТ та ін.). Актуальними й нині залишаються положення щодо справедливої торгівлі, еквівалентного обміну, поліпшення умов торгівлі між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, тощо.

Економічний устрій народної, солідарної економіки зорієнтований, насамперед, на потреби та інтереси широких верств населення. Наріжним каменем народної, солідарної економіки мають стати демократизація та соціалізація відносин власності в напрямі забезпечення реальної участі в управлінні нею трудових колективів, міноритарних інвесторів, формування трудової кооперативної власності, наповнення реальним змістом муніципальної власності, власності територіальних громад усіх рівнів для ефективного вирішення місцевих проблем на принципах субсидіарності, передання в управління громадян житлових будинків на основі кооперації із спеціалізованими установами житлово-комунального господарства, запровадження сучасних форм ринкових земельних відносин. У кінцевому підсумку йдеться про органічну взаємодію державної, акціонерної та кооперативної (народної) власності, у межах яких реалізуються інтереси працівників-співвласників (народні підприємства), працівників-акціонерів (акціонерні підприємства) та найманих працівників на державних підприємствах із законодавчим забезпеченням твердих соціально-економічних гарантій. Демократизація та соціалізація форм власності створюють реальне підґрунтя для децентралізації влади і управління, широкого залучення населення до вирішення його власних проблем, формування дієвого громадянського суспільства. На основі трансформації власності формується нова система міжбюджетних відносин між центром і регіонами, між регіонами та місцевими громадами. Здійснення науково-технічної, промислової, структурної політики відбувається переважно за допомогою використання економічних стимулів з метою концентрації бюджетних коштів на забезпечення таких галузей, як оборона, безпека держави та її громадян, освіта, наука, охорона здоров'я тощо. Головними вимогами щодо діяльності всіх типів підприємств, фінансових і банківських установ, державних інституцій усіх рівнів мають стати прозорість, підзвітність, доступність інформації для акціонерів, широкої громадськості. Потрібно створити механізми демонополізації та дебіюрократизації економічного життя, мінімізації корупції. Розвиток конкурентного середовища, підвищення соціальної мобільності громадян також є важливими складовими народної економіки.

Процес формування народної, солідарної економіки передбачає широкомасштабну, докорінну модернізацію економіки і суспільства в Україні. Отже, чому саме сьогодні потрібна модернізація, чим зумовлена необхідність осучаснення економічної та інших сфер життя? По-перше, необхідно подолати важку економічну спадщину радянських часів, коли економіка України у складі єдиного народногосподарського комплексу колишнього СРСР була підпорядкована виконанню завдань союзного центру з акцентом на переважний розвиток галузей важкої та оборонної промисловості. Інші сфери економіки мали другорядне значення і вже тоді відчутно відставали від кращих світових зразків у технічному, технологічному, організаційному та інших вимірах. По-друге, під час незалежності техніко-технологічний рівень

національних підприємств продовжував падати. Якщо передові країни розвивають своє виробництво на базі V і VI технологічних циклів, то наші виробники задовольняються рівнем III або IV. По-третє, нинішня модель економічного розвитку, створивши певні передумови для підвищення ділової активності, спричинила серйозні та глибокі соціальні диспропорції у величезних розмірах, загостривши до краю соціальну нерівність, знехтувавши нормами соціальної справедливості тощо. По-четверте, порівняно з 1990-ми роками, Україна втратила свої позиції за основними макроекономічними та соціальними показниками: ВВП на душу населення, індексом людського розвитку, рейтингами конкурентоспроможності, тривалістю життя тощо. Ці та інші важливі причини і фактори жорстко поставили на порядок денний питання модернізації економіки і суспільства як засобу призупинення подальшої деградації країни, її “сповзання” на периферію світового господарства та створення передумов для поступового наближення за основними показниками до групи розвинутих країн світу.

Ще одна позиція модернізаційного процесу впливає з теорії компенсації. Німецький автор Є. Гакке пише: “Компенсація означає відновлення ситуації (стану) через заміщення або компенсацію позицій (результатів)” [18, S. 77]. У модернізаційному процесі Україна повинна, по-перше, компенсувати свою суб’єктність та остаточно утвердитись як член міжнародного співтовариства, чого вона була позбавлена останні 700–800 років. По-друге, компенсації підлягають очікування широкіх верств населення, особливо молоді, від Помаранчевої революції 2004 р. та Революції гідності 2013–2014 рр. По-третє, певний прошарок людей похилого віку, до яких останнім часом додалися громадяни інших вікових категорій Сходу України, потребують компенсації від начебто втрат, яких вони зазнали внаслідок розпаду СРСР.

Ключовим питанням модернізації є цінності, в контексті яких вона здійснюється, і її проміжні та кінцеві цілі. У широкому цивілізаційному вимірі в розвинутих капіталістичних країнах, у діяльності провідних міжнародних фінансових організацій домінуючими залишаються ліберальні цінності, які сповідують свободу, демократію, ринковий економічний устрій, громадянське суспільство, забезпечення прав людини і громадянина, тощо. Дані принципи увійшли до Конституції України та інших важливих державних документів. Однак, як показує світовий досвід, лібералізм як політико-економічна течія епохи модерну вичерпує свій історичний, креативний потенціал через нагромадження (під його безпосереднім впливом) таких гострих соціально-економічних, політичних, екологічних та інших проблем, які неможливо вирішити в системі ліберальних координат. У цьому зв’язку модернізація, яка орієнтується винятково на ліберальні цінності, із самого початку приречена бути наздоганяючою та безперспективною, що, за словами В. Черчілля, означало б кінець початку.

Чи мають бути відкинутими в процесі модернізації цінності, задекларовані на знаменах буржуазних революцій кілька століть тому? Вочевидь, ні, але вони самі потребують модернізації згідно з викликами нинішньої епохи. Пріоритетного значення сьогодні набувають такі універсальні цінності, як розвиток, соціальна справедливість, економічна рівність, людська гідність, доступ до освіти, безпека. Крім того, кожна нація, кожен народ успадкували власні цінності, які становлять їхній своєрідний генетичний код. Важливо також урахувати сакральні цінності, насамперед, християнської етики. Таким чином, у контексті цінностей

можна класифікувати вітчизняну модернізацію як ліберально-консервативну, що базується на універсальних, цивілізаційних і власних цінностях.

Зупинимося на центральній ланці модернізації в Україні, тобто економіці. Практика засвідчила безперспективність існуючої економічної моделі, в межах якої немає необхідних та достатніх умов для реформування. Вона потребує радикальної трансформації. По-перше, в ній відсутні внутрішні, іманентні джерела, чинники та механізми сталого збалансованого розвитку, що підтверджує в'ялоплинна динаміка за останню майже чверть століття. По-друге, діюча економічна система є надзвичайно уразливою до зовнішніх шоків, що проявилось під час світових фінансових криз 1997–1998 рр. та 2008–2009 рр. По-третє, вона не ставить бар'єрів поглибленню соціального розшарування, зростанню нерівності, соціальної несправедливості та іншим негативним явищам. По-четверте, вітчизняна економічна система звужує можливості господарської взаємодії із зовнішнім світом та отримання на цій основі додаткових джерел для розв'язання економічних та соціальних проблем. Особливо це стосується співпраці з ЄС та іншими розвинутими країнами світу.

Висновки

Якою ж має бути модернізація економічної системи? Як уже наголошувалося, істотного впорядкування потребують відносини власності. Результати приватизації державних та комунальних підприємств влаштовують хіба що їхніх нинішніх власників (приблизно 10% населення України). Абсолютно знехтуваними залишаються права міноритарних інвесторів, тобто переважної більшості населення країни. Відкритість, прозорість, доступність, а головне, можливість отримати свою частку в прибутку мають бути гарантовані дрібному співвласнику підприємства. Особливо актуальними є дані принципи напередодні формування ринку землі. За певних умов можливими є реприватизація та націоналізація власності. До економічних вимірів модернізації належать також розбудова місткого, заснованого на національному поділі та кооперації праці внутрішнього ринку; формування, у тому числі на засадах державно-приватного партнерства, сучасних підприємницьких структур, здатних на рівних конкурувати на світових ринках; створення реальних передумов для розвитку малого і середнього бізнесу, розгортання сучасних мережевих економічних систем, спрямованих на досягнення синергетичного ефекту в межах національного та міжнародного вартісного ланцюга.

Нарешті, слід сказати про виробничо-технологічні пріоритети модернізації. Інколи вони вважаються чи не головним компонентом модернізації. Дійсно, реальні ресурси життєдіяльності суспільства створюються саме у виробничо-технологічній сфері, але без чіткого формулювання та усвідомлення цінностей і цілей, без осучаснення економічної системи просте нарощування ресурсів може лише загострювати соціальні суперечності. Наприклад, такі країни, як Єгипет, Туніс, Лівія, Сирія, охоплені соціальними заворушеннями, в останні десятиліття розвивалися досить стабільними темпами та отримували схвальні оцінки з боку МВФ. Пропонуємо взяти за основу концепцію нової структурної економіки і виокремити дві групи пріоритетних галузей модернізаційного спрямування, які потребуватимуть відповідної державної підтримки: галузі — локомотиви економічного розвитку і галузі, які мають порівняльні, конкурентні та виявлені переваги на міжнародних ринках. До першої групи належать енергетика, машинобудування, житлове будівництво, інфраструктура, інформаційна сфера; до другої — ракетно-космічний комплекс, авіа- та суднобудування, воєнно-промисловий комплекс, аграр-

ний сектор, транзит, інформаційно-комп'ютерні технології, програмне забезпечення, освітні послуги тощо.

Головними складовими моделі народної, солідарної економіки мають стати: нова інституційна структура, яка забезпечує на макрорівні необхідний коридор свободи для економічної самоорганізації населення та формування осередків солідарної економіки на мікрорівні; демократичні (транспарентні) відносини власності з подальшим їх поширенням на максимально широке коло суб'єктів; сучасна індустріальна система, основу якої формують мобільні середні й малі підприємства за оптимізації великого бізнесу; динамічна аграрна сфера, "зелена" економіка, цивілізований ринок землі; збалансована, не залежна від зовнішніх кредиторів фінансова і грошово-кредитна система; стимулюючий інноваційний механізм, який органічно взаємодітиме із світовими інноваційними мережами; регіональна децентралізація на основі принципів субсидіарності; скоригована на ЄС, пошук та закріплення нових ринків, ефективна зовнішньоекономічна стратегія, модернізована в умовах нової якості громадянського суспільства соціальна і гуманітарна політика.

Список використаної літератури

1. *Філіпенко А.* Цивілізаційні детермінанти української економічної моделі // Економіка України. – 1994. – № 4. – С. 11–19.
2. *Klosinski K.A.* Wprowadzenie do ekonomii w epoce globalizacji / in: Europa Wschodnia ; [pod redakcja H. Laszkiewiczza Ireny Wodzianowskiej]. – Lublin, 2012. – 312 s.
3. *Граміші А.* В'язничні зошити. Вибрані записи ; [пер. з італ.]. – К. : Вид-во Вперед, 2014. – 241 с.
4. *Дюркгейм Э.* О разделении общественного труда ; [пер. с франц.]. – М. : Канон, 1996. – 318 с.
5. *Notz G.* Theorien alternativen Wirtschaftens. Fenster in eine andere Welt. – Stuttgart : Schmetterling Verlag, 2012. – 278 s.
6. *Corneo G.* Bessere Welt: Hat der Kapitalismus ausgedient? Eine Reise durch alternative Wirtschaftssysteme. – Berlin : Goldberg, 2014. – 367 s.
7. *Piketty T.* Capital in the Twenty-First Century. – London, 2014. – 632 p.
8. *Social and Solidarity Economy. Beyond the Fringe ; [ed. by P. Utting.].* – London, 2015. – 386 p.
9. *Stiglitz J.E.* The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future. – New York, 2012. – 482 p.
10. *The Solidarity Economy Alternative. Emerging Theory and Practice ; [ed. by V. Satgar].* – Pietermaritzburg, 2014. – 318 p.
11. *Yunus M., Weber K.* Building Social Business. The New Kind of Capitalism that Serves Humanity's Most Pressing Needs. – New York : Public Affairs, 2010. – 226 p.
12. *Clark G.* A Farewell to Alms. A Brief Economic History of the World. – Princeton and Oxford : Princeton Univ. Press, 2007. – 420 p.
13. *Maddison A.* The World Economy: Historical Statistics. – Paris, 2003. – 273 p.
14. *Франко І.* Найновіші напрямки в народознавстві / Зібр. тв. у 50 томах. – Т. 45. – К., 1986. – 542 с.
15. *Ковалевский М.М.* Социология. – СПб., 1997. – 384 с.
16. *Чижевський Д.* Філософські твори у чотирьох томах. – Т. I. – К. : Смоло-скип, 2005. – 378 с.

17. Шевченко Т. Кобзар. — К. : Дніпро, 1982. — 647 с.

18. Hacke J. Philosophie der Bürgerlichkeit. Die liberalkonservative Begründung der Bundesrepublik. — Göttingen, 2008. — 482 s.

References

1. Filipenko A.S. *Tsyvilizatsiini determinanty ukrains'koi ekonomichnoi modeli* [Civilizational determinants of the Ukrainian economic model]. *Ekonomika Ukrainy — Economy of Ukraine*, 1994, No. 4, pp. 11–19 [in Ukrainian].

2. Klosinski K.A. Wprowadzenie do ekonomii w epoce globalizacji. in: *Europa Wschodnia*, edited by H. Laszkiewicz, I. Wodzianowska. Lublin, 2012.

3. Gramsci A. *Vyaznychni Zoshyty. Vybrani Zapysy* [Selections from the Prison Notebooks]. — K., Vpered, 2014 [in Ukrainian].

4. Durkheim E. *O Razdelenii Obshchestvennogo Truda* [De la Division du Travail Social]. Moscow, Kanon, 1996 [in Russian].

5. Notz G. Theorien alternativen Wirtschaftens. Fenster in eine andere Welt. Stuttgart, Schmetterling, 2012.

6. Corneo G. *Bessere Welt: t der Kapitalismus ausgedient? Eine Reise durch alternative Wirtschaftssysteme*. Berlin, Goldberg, 2014.

7. Piketty T. *Capital in the Twenty-First Century*. London, 2014.

8. *Social and Solidarity Economy. Beyond the Fringe*, edited by P. Utting. London, 2015.

9. Stiglitz J.E. *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. New York, 2012.

10. *The Solidarity Economy Alternative. Emerging Theory and Practice*, edited by V. Satgar. Pietermaritzburg, 2014.

11. Yunus M., Weber K. *Building Social Business. The New Kind of Capitalism that Serves Humanity's Most Pressing Needs*. New York, Public Affairs, 2010.

12. Clark G. *A Farewell to Alms. A Brief Economic History of the World*. Princeton and Oxford, Princeton Univ. Press, 2007.

13. Maddison A. *The World Economy: Historical Statistics*. Paris, 2003.

14. Franko I. *Nainovishi Napryamky v Narodoznavstvi. Zibr. tv. u 50 tomakh* [The Newest Directions in the Ethnography. Collection of works in 50 volumes]. Kyiv, 1986, Vol. 45 [in Ukrainian].

15. Kovalevskii M.M. *Sotsiologiya* [Sociology]. St.-Petersburg, 1997 [in Russian].

16. Chyzhevs'kyi D. *Filosofs'ki Tvory u 4 tomakh* [Philosophical Works. In 4 volumes]. Kyiv, Smoloskyp, 2005, Vol. 1 [in Ukrainian].

17. Shevchenko T. *Kobzar* [A Folk Singer with Kobza]. Kyiv, Dnipro, 1982 [in Ukrainian].

18. Hacke J. Philosophie der Bürgerlichkeit. Die liberalkonservative Begründung der Bundesrepublik. Göttingen, 2008.

Стаття надійшла до редакції 24 квітня 2016 р.